

ПАРТНЕРСТВО МІЖ ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА СУСПІЛЬСТВОМ ШЛЯХОМ ВЗАЄМОДІЇ ТА ВЗАЄМОВІДНОСИН

НОВІЧЕНКО Андрій - доктор філософії, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

DOI 10.32782/NP.2021.3.2

Держава, виступаючи гарантом успішної реалізації та охорони прав особи за допомогою органів публічної влади, тим самим сприяє зміцненню зв'язків органів державної влади та місцевого самоврядування з населенням, громадськими формуваннями.

Поліція, що є органом публічної влади і здійснює поліцейську діяльність відповідно до Конституції України, законодавчих та підзаконних актів, міжнародними стандартами, покликана забезпечити можливість реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод. Досвід поліцейської діяльності показує, що вона ефективна тільки при підтримці і довірі суспільства, створенні партнерських відносин між поліцією і населенням. У розвинених країнах постійно йде процес вдосконалення взаємодії між населенням і поліцією з метою забезпечення прав і свобод громадян, створення системи їх захищеності від кримінальних правопорушень, що сприяє зростанню довіри населення до поліції.

У статті проведено дослідження сутності та змісту понять «взаємодії» та «взаємовідносин» між громадськістю та правоохоронними органами. Сучасна держава має гостру потребу у науково-розробленій концепції забезпечення громадської безпеки поліції у світлі нової моделі взаємодії та взаємовідносин громадян і поліції - партнерства.

Ключові слова: Національна поліція, взаємодія, взаємовідносини, громадськість, правопорушення, злочинність.

Постановка проблеми

У сфері забезпечення внутрішньої безпеки і охорони правопорядку громадянське суспільство вступає у взаємодію та взаємовідносини з поліцією, яка лише за підтримки громадськості може успішно здійснювати протидію кримінальним правопорушенням і захисту прав і свобод громадян. Основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня залученості суспільства у діяльність щодо забезпечення безпеки та громадського порядку.

Якість довіри громадян до поліції покладено в основу партнерської моделі взаємовідносин та взаємодії поліції з суспільством, при цьому поліція служить суспільству, ґрунтуючись на співпраці з інститутами громадянського суспільства в процесі здійснення правоохоронної діяльності.

Ефективність влади в демократичній державі залежить від якості її взаємодії та взаємовідносин з громадянським суспільством.

Ця стаття присвячена саме дослідженню сутності та змісту термінології «взаємодії» та «взаємовідносини», які виникають між суспільством та поліцією, що є запорукою позитивної направленості на протидію кримінальним правопорушенням та охорону громадської безпеки.

Стан дослідження проблеми

Це питання висвітлювалось у працях таких учених, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бан-

дурка, О.І. Беспалова, О.В.Батанова, Т.М. Яценко, І.Б. Коліушко, В.С. Куйбіди, М.О. Пухтинський, А.Р.Крусян, Ю.П. Битяка, В.І. Борденюк, Н.Р. Нижник та інші. Вчені досить обширно дослідили та проаналізували питання щодо взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю. Проте недостатньо дослідженим залишається питання, що стосуються термінології «взаємодії» та «взаємовідносин» поліції з громадськістю щодо протидії кримінальним правопорушенням та охороною правопорядку.

Мета дослідження полягає в дослідженні термінів «взаємодії» та «взаємовідносини» в аспекті партнерства поліції та громадянського суспільства.

Наукова новизна дослідження

На сьогодні маємо знижений рівень довіри з боку громадянського суспільства до державних органів, у тому числі і до поліції. Підвищення довіри з боку громадян та ефективність у протидії кримінальним правопорушенням та охорони громадського порядку, у певній мірі, залежить від партнерських відносин між суспільством та правоохоронними органами. Партнерські відносини мають свій прояв у формах «взаємодії» та «взаємовідносин» між вищевказаними суб'єктами. Тільки при правильному застосуванні партнерства (взаємодії та взаємовідносин) між громадськістю та поліцією в Україні знизиться рівень кримінальних правопорушень та повною мірою буде реалізовуватись суверенна, незалежна, демократична, соціальна і права держава.

Виклад основного матеріалу

Поняття «взаємодія» є складним словом, перша частина якого «взаємо» відповідає лексемі взаємний, тобто такий, що однаково виявляється з обох боків, між ким-, чим-небудь стосовно один одного; взаємно [1, с.85]. Друга частина –«дія» у Великому тлумачному словнику української мови [1, с.228] трактується як робота, діяльність, здійснення чого-небудь; сукупність учинків кого-небудь. З фі-

лософської точки зору – «дія» – це відносно самостійний, спрямований на досягнення певної мети акт діяльності суб'єкта. Одна й та сама дія може бути складником різних видів діяльності. При цьому дії людини мають соціальний характер, специфічною ознакою яких є цілеспрямованість [2, с.145].

У психологічному аспекті «взаємодія» розглядається як процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємну зумовленість і зв'язок [3].

У свою чергу Академічний тлумачний словник роз'яснює, що взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь [4].

Взаємодія поліції та громади на засадах партнерства бере свій початок як концепт ще з 1960-х років, і вперше її було запроваджено у поліцейських підрозділах Сполучених Штатів Америки. Тоді було визначено, що поліція може значно ефективніше працювати, якщо її зв'язки з населенням будуть більш активними: замість того, аби лише реагувати на виклики, вона витрачатиме час на запобігання правопорушенням і встановлення партнерських відносин із населенням. Було встановлено, що повноцінна комунікація допомагає завчасно виявити погіршення криміногенної ситуації у певному регіоні, припинити велику частку девіантної поведінки на самому початку, а також ефективніше збирати докази та свідчення, якщо правопорушення зрештою було скоєне. Цей концепт був названий «community policing» [5].

У контексті взаємодії поліції та суспільства механізм зворотних зв'язків - це, у першу чергу, механізм постановки суспільних проблем перед правоохоронними органами, і тільки в другу - оцінка їх діяльності. Тому що у випадку такої постановки суспільної проблеми у поліції виникає можливість спільного з громадянським суспільством її вирішення, консолідуючи, тим самим, суспільство і підвищуючи ефективність протидії кримінальним правопорушенням та охорону громадського порядку.

Взаємодія - це «процес взаємного впливу елементів один на одного, найбільш

загальна, універсальна форма руху і розвитку" і особлива роль у процесі взаємодії належить поліції і громадянському суспільству.

Ознаки взаємодії громади з правоохоронними органами:

1) взаємодія - це узгоджена діяльність різних суб'єктів, які здійснюють спільні дії. Узгодженість, як основна, необхідна ознака взаємодії, докорінно впливає на спільні дії, об'єднуючи їх у єдине ціле - систему;

2) багатосуб'єктність взаємодії, так як вона передбачає участь як мінімум двох сторін у спільних узгоджених діях. Причому кожна з цих сторін можуть представляти кілька учасників;

3) об'єднаність зусиль її суб'єктів, що визначає відносини співпраці між ними. Останні обумовлені спільністю цілей і інтересів взаємодіючих сторін, а також похідних від них завдань і засобів рішення;

4) взаємодія не зможе відбутися без ініціативи як мінімум однієї із сторін, так як однієї потреби у взаємодії недостатньо;

5) рівність сторін, їх незалежність один від одного у субординаційному відношенні в силу того, що взаємодія передбачає взаємний (партнерський) характер відносин, і останні, будучи взаємовідносинами, здійснюються в рамках співробітництва;

6) законність взаємодії.

Термін «взаємодія» інтерпретується як вплив різних предметів, явищ дійсності один на одного, що обумовлює зміни у них, узгоджені дії, відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого, спосіб здійснення суспільних зв'язків і відносин.

Інакше кажучи, взаємодія розглядається як взаємний вплив суб'єктів, що здійснюється за допомогою конкретної діяльності, де в основі лежать певні дії, які, будучи орієнтовані на інших людей, торкаються їх життєдіяльності, їх інтересів і викликають у відповідь реакцію.

При цьому взаємодія - процес взаємного впливу людей або груп на свідомість, ціннісні орієнтації, установки, а не тільки на поведінку один одного, вона виникає з спільної участі його суб'єктів у складній,

рухомій мережі відносин, задаючи способи реалізації спільної діяльності, і є підставою громадської солідарності з правоохоронними органами.

В Україні на теперішній час відсутній нормативно-правовий акт, який би регулював саме взаємодію громадянського суспільства з Національною поліцією. Але в окремих законодавчих та підзаконних актах таке врегулювання має свій прояв, ст. 36 Конституції України закріплює наступні положення: громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [6].

Закон України «Про Національну поліцію» регламентує взаємодію громадськості з правоохоронними органами ст. 11 «Взаємодія з населенням на засадах партнерства» та ст. 88 «Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування» [7].

Згідно із Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» ст. 1 трактує засади участі громадян в охороні громадського порядку і державного кордону [8]. Наказ МВС від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»; Наказ МВС від 19.12.2017 № 1044 «Про затвердження інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України».

Дослідивши сутність та зміст терміна «взаємодія» громадськості з поліцією, вбачаємо необхідність застосування різних напрямків діяльності поліції і наявних у неї обов'язків і прав, адже поліція не позиціонується в Законі як універсальний державний орган міжгалузевої і, тим більше, загальної компетенції, здатний самостійно вирішувати всі питання, пов'язані з

передбачуваними або вже вчиненими кримінальними правопорушеннями і подіями, тому на поміч слід залучати громадянське суспільство, тільки в такому випадку можна підвищити рівень протидії злочинності та охорони правопорядку.

При здійсненні координації і взаємодії доцільно враховувати пріоритети діяльності, цілі та задачі, час і місце, ставлення до них сторін-учасниць, суспільні відносини, що склались і зв'язки, зовнішні умови середовища (оперативна обстановка), наявні можливості та інші фактори.

До основних напрямів (форм) взаємодії поліції з громадянським суспільством правоохоронної спрямованості можна віднести:

- 1) розробку і реалізацію спільних планів і окремих заходів (наприклад, з проведення суспільно-політичних акцій – мітингів тощо);
- 2) спільне вивчення стану правопорушень, громадської думки;
- 3) обмін інформацією, що становить взаємний інтерес;
- 4) спільну розробку пропозицій (рекомендацій) з питань протидії кримінальним правопорушенням та зміцненню правопорядку;
- 5) проведення спільних заходів у сфері правової пропаганди, підготовки громадян, що беруть участь у забезпеченні правопорядку.

Доцільно, приватним охоронним підприємствам необхідно надавати право сприяти правоохоронним органам у забезпеченні правопорядку, у тому числі на договірній основі.

Актуальною проблемою в налагодженні партнерських відносин між органами охорони правопорядку і громадськістю є організація взаємодії прес-служб правоохоронних органів із засобами масової інформації, зокрема, питання невідповідності журналістів, які пишуть на кримінальну тематику. У цьому аспекті представляється доречним введення кваліфікаційного іспиту для журналістів. Україна на сьогодні має високий рівень криміногенної обстановки, обумовленої соціальною та економічною обстановкою в країні. Згідно

зі статистикою, кримінальні правопорушення не тільки зростають, а й «молодшають», її зростанню сприяють міграційні потоки. Тому взаємодія прес-служб правоохоронних органів і засобів масової інформації необхідна для всіх учасників комунікативного процесу: правоохоронних органів, ЗМІ та громадськості.

Досить часто вченими, правоохоронними органами, громадськістю вживається термін «взаємовідносини» між суспільством та поліцією. Деякі автори ототожнюють поняття «взаємодія» та «взаємовідносини». Виникає питання, в чому полягає різниця між цими термінами?

Взаємовідносини – це взаємні стосунки між ким-, чим-небудь. Взаємозв'язок, взаємовплив між предметами, явищами [4].

Взаємовідносини також є складним словом, яке складається з двох частин «взаємний» та «відносини». Відносини – це стосунки, зв'язки, взаємини між ким-небудь [4].

Виходячи з вищевикладеного термінологія «взаємодія» та «взаємовідносини» мають схожість, відрізняються лише у конкретній спрямованості. Тобто «взаємодія» спрямована на взаємну дію між суспільством взагалі та поліцією, а «взаємовідносини» спрямовані на виникнення певних взаємних стосунків уже між конкретними суб'єктами, але мета цих понять носить спільний характер, спрямована на зосередження зусиль як з боку поліції, так і з боку громадськості щодо підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та охорони правопорядку.

Органи Національної поліції хоч і мають чітко визначені напрямки діяльності, однак здійснюють свою діяльність у рамках різнобічних зв'язків, взаємин, у тому числі і з суспільством. Розвиток і зміцнення таких взаємин закономірно виникає у зв'язку з перетвореннями об'єктивної реальності, що відбуваються в країні.

Взаємовідносини поліції з суспільством у процесі здійснення спільної діяльності можна визначити як законодавчо закріплені форми спільної діяльності, необхідні для реалізації правоохоронної функції і

спрямовані на забезпечення ефективного вирішення поставлених перед ними завдань.

Звісно ж, що для досягнення позитивних результатів у взаємовідносинах правоохоронних органів і суспільства необхідно вибудувати чіткий механізм, який буде містити в собі цілі, завдання, принципи, методи і форми взаємодії і співпраці поліції та громадськості.

Стаття 9 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» регламентує основні завдання громадськості з охорони забезпечення правопорядку:

1) надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням;

2) інформування органів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, кримінальні правопорушення, місця концентрації злочинних угруповань;

3) сприяння органам Національної поліції у виявленні і розкритті кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від кримінально протиправних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [8].

Дослідивши основні завдання взаємовідносин поліції з громадськістю, можна виділити наступні принципи їх діяльності:

1) добровільність. З метою сприяння органам внутрішніх справ (поліції) і іншим правоохоронним органам громадяни вправі: інформувати поліцію та інші правоохоронні органи про правопорушення і про загрози громадському порядку; брати участь у заходах з охорони громадського порядку на запрошення правоохоронних органів; брати участь в охороні громадського порядку при проведенні спортивних, культурно-видовищних та інших масових заходів за запрошенням їх організаторів; брати участь у роботі координаційних, консультативних, експертних і дорадчих органів (рад, комісій) з питань охорони громад-

ського порядку, створених у правоохоронних органах, на їх запрошення.

2) законність. Співробітники правоохоронних органів, взаємодіючи з населенням, засобами масової інформації та громадськими формуваннями, здійснюють свою діяльність на основі закону, вони не можуть порушувати або обходити його вимоги і приписи, обмежувати права і законні інтереси громадян. Громадяни та громадські об'єднання правоохоронної спрямованості на участь в охороні громадського порядку також зобов'язані дотримуватися вимог чинного законодавства України, загальновизнані принципи і норми міжнародного права, а також норми, передбачені їх установчими документами.

3) пріоритетність захисту прав і свобод людини і громадянина.

4) право кожного на самозахист від протиправних посягань усіма способами, не забороненими законом.

Норми Закону України «Про Національну поліцію» в аспекті взаємовідносин громадськості з поліцією дають змогу виділити наступні цілі такого партнерства:

1) ефективність взаємовідносин правоохоронних органів і суспільства, без якого неможливе повне, об'єктивне і всебічне вирішення поставлених завдань;

2) узгодженість дій правоохоронних органів, ефективність їх взаємодії, достатність професійної підготовки, підвищення почуття відповідальності за доручену справу як з боку співробітників поліції, так і з боку населення;

3) суворе дотримання законності як умова ефективності взаємовідносин правоохоронних органів і суспільства;

4) здійснення взаємовідносин у межах визначених повноважень, що забезпечує оптимальне використання сил і засобів як поліції, так і самого суспільства;

5) обмін взаємною інформацією.

Для гідної реалізації взаємовідносин між громадянським суспільством та правоохоронними органами необхідно враховувати наступні умови:

1) наявність правової бази, що виражає волю суспільства щодо діяльності поліції;

2) чітке управління з боку адміністрації, будь-які взаємовідносини повинні бути підконтрольними з метою виконання їх у правильному ракурсі згідно з чинним законодавством України;

3) соціальна довіра. Можна стверджувати, що ставлення населення до поліцейських органів - це своєрідний індикатор ставлення до влади взагалі. Причому досить чутливий і точний, враховуючи, що поліція - це той державний інститут, який повсякденно, безпосередньо і в різноманітних сферах вступає в контакти з населенням;

4) укомплектованість особового складу і наявність у нього здібностей та змоги вирішення поставлених завдань. Безсумнівно, що ефективна протидія правопорушень передбачає повномасштабний, постійний і активний контроль над населенням і територією. Найбільш об'єктивним показником у діагностиці стану кадрового забезпечення є соціальний імідж поліції;

5) достатнє фінансування і оснащення.

Звісно ж, що найбільша ефективність взаємодії, взаємовідносини і співпраці правоохоронних органів і суспільства буде досягнута лише при врахуванні цих умов, які носять обов'язковий, рівнозначний і універсальний характер, відображають специфіку діяльності поліції і необхідні в будь-якій правовій державі.

Висновки

Поняття «взаємодія» та «взаємовідносини» з громадськістю та правоохоронними органами мають певну спорідненість, основною метою яких є направлення діяльності поліції та суспільства на підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та охороні забезпечення правопорядку. Різниця в цій термінології вбачається лише у конкретизації спрямованості правоохоронної діяльності суб'єктів цих правовідносин.

У цілому в сучасний період активна участь громадськості в забезпеченні правопорядку і протидії кримінальним правопорушенням є стійким фактором розвитку України. Це відбувається шляхом правового закріплення і інституалізації громад-

ських формувань, об'єктивної оцінки діяльності правоохоронних органів України суспільством, вдосконалення системи громадського контролю.

Працівники органів поліції завжди знаходяться на службі суспільства. На теперішній час формується нова модель взаємовідносин та взаємодії громадян і поліції, заснована на партнерстві. Засади такого партнерства необхідно вдосконалити шляхом вирішення правових прогалин, які мають місце у законодавчій базі, зростання довіри суспільства до поліції, поліпшення матеріально-технічного та фінансового забезпечення, комплектація та підготовка кадрів, партнерство, як взаємодія мають бути направлені на протидію кримінальним правопорушенням та забезпеченню охорони правопорядку.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред.- В.Т. Бусел. – К. – Ірпін: ВТФ Перун, 2002. – 1440 с.
2. Філософський словник / [за ред.- В.І. Шинкарука]. – К.: голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
3. Краткий психологический словарь / [под. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского]. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д.: Феникс, 1999. – 512 с.
4. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL:<http://sum.in.ua/s/vzajemodija> (дата звернення 06.08.2021).
5. Взаємодія поліції та населення на засадах партнерства у сільській місцевості. Василь Кундрік, магістр права, індивідуальний консультант ПРООН. URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf (дата звернення 06.08.2021).
6. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
7. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
8. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і дер-

жавного кордону». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 40, ст.338).

PARTNERSHIP BETWEEN THE PUBLIC AND SOCIETY THROUGH INTERACTION AND RELATIONSHIPS

The state, acting as a guarantor of the successful implementation and protection of individual rights with the help of public authorities, thus helps to strengthen ties between public authorities and local governments with the population, civic groups.

The police, which is a body of public authority and carries out police activities in accordance with the Constitution of Ukraine, laws and regulations, international standards, is designed to ensure that citizens can exercise their constitutional rights and freedoms. The experience of policing shows that it is effective

only with the support and trust of society, the establishment of partnerships between the police and the public. In developed countries there is a process of improving the interaction between the population and the police in order to ensure the rights and freedoms of citizens, creating a system of protection from criminal offenses, which helps to increase public confidence in the police.

The article is aimed at studying the essence and content of the concepts of “interaction” and “relationship” between the public and law enforcement agencies. The modern state is in dire need of a scientifically developed concept of public security of the police in the light of a new model of interaction and relations between citizens and the police - partnership.

Keywords: *National police, interaction, relations, public, offenses, crime.*

